

СТАРОДУБЕЦЬ С.Р.

*студентка спеціальності «Соціальна робота»
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

НОВАК Т.О.

*старший викладач кафедри «Соціальна робота»
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

UNHCR ЯК ПАРТНЕР ГРОМАДИ У ПОДОЛАННІ НАСЛІДКІВ ВІЙНИ ТА ЗАПОБІГАННІ СОЦІАЛЬНИМ ПРОБЛЕМАМ

Війна спричиняє не лише руйнування інфраструктури, але й глибокі соціальні та гуманітарні кризи. В умовах, коли громади стикаються з напливом внутрішньо переміщених осіб (ВПО), втратою домівок і засобів до існування, та посиленням вразливості, роль міжнародних гуманітарних організацій стає критично важливою. Одним із ключових партнерів громад виступає Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН, англ. UNHCR), застосовуючи громадо-орієнтований підхід (Community-Based Protection, CBP) яке застосовує громадо-орієнтований підхід (Community-Based Protection, CBP) для подолання наслідків війни, забезпечення захисту та запобігання соціальним проблемам. В Україні

UNHCR реалізує низку програм, спрямованих на підтримку ВПО та посилення стійкості громад.

Агентство ООН у справах біженців розпочало свою діяльність в Україні у 1994 році. У 2002 році Україна ратифікувала Конвенцію 1951 року про статус біженців та Протокол до неї 1967 року. У 2011 році Україна прийняла закон, який регулює поведження з біженцями та іншими особами, якими опікується UNHCR. У 2013 році Україна ратифікувала дві Конвенції ООН – Конвенцію 1954 року про статус осіб без громадянства і Конвенцію ООН 1961 року про скорочення безгромадянства. Роль UNHCR в Україні полягає в тому, щоб надавати консультації та допомогу Уряду, а також здійснювати моніторинг виконання міжнародних зобов'язань країни стосовно захисту біженців.

Основними напрямками діяльності UNHCR є:

- пропагування ефективної системи надання притулку та узгодження законодавства з міжнародними стандартами;
- забезпечення захисту всіх осіб, якими опікується UNHCR;
- сприяння самозабезпеченості, інтеграції в місцеві громади та надання допомоги у добровільній репатріації;
- створення гуманітарного простору для внутрішньо переміщених осіб та шукачів притулку в умовах змішаних міграційних потоків;
- запобігання та протидія безгромадянству;
- надання допомоги найбільш уразливим біженцям, шукачам притулку та внутрішньо переміщеним особам;
- проведення навчання для урядовців та організацій громадянського суспільства, залучених до забезпечення захисту біженців та ВПО;
- адвокаційна діяльність, спрямована на посилення захисту біженців, а також боротьба з расизмом та ксенофобією [1].

На практичному рівні UNHCR реалізує в Україні низку програм, спрямованих на невідкладну допомогу та довгострокове відновлення. Зокрема, агентство впроваджує програми грошової допомоги для найбільш уразливих родин, проекти з ремонту та будівництва житла, надає гуманітарні набори (продукти, засоби гігієни, теплий одяг), а також забезпечує правову підтримку переселенців для відновлення документів. Окрему увагу приділено розвитку психосоціальних програм і підтримці ініціатив, що сприяють працевлаштуванню та професійному навчанню ВПО. У співпраці з місцевими громадами та українською владою UNHCR допомагає створювати безпечні простори для дітей, підтримує освітні та молодіжні проекти, а також надає ресурси для відновлення інфраструктури.

Такий підхід дозволяє не лише покрити невідкладні потреби, а й закласти основу для стійкої інтеграції та розвитку постраждалих громад.

Конкретні результати діяльності UNHCR в Україні свідчать про значний обсяг наданої допомоги та охоплення населення. Так, у 2023 році UNHCR та його партнери змогли надати гуманітарну підтримку понад 2,6 мільйона осіб в Україні та сусідніх країнах. У 2024 році агентство реалізувало програми грошової допомоги для 367 638 осіб у 19 операціях по Європі.

В межах надання житлової підтримки у 2023 році допомогу отримали 247 160 людей в Україні, які потребували невідкладного житла та ремонту. У зимовий період 2024 року UNHCR охопив понад 275 000 вразливих осіб: 224 250 з них отримали грошову допомогу для покриття додаткових зимових потреб, 33 150 осіб отримали необхідні предмети першої необхідності, а 18 000 осіб отримали підтримку у сфері житла.

З 2022 року UNHCR реалізував 342 проекти у 153 громадах 20 регіонів України, що дозволило охопити близько 7,6 мільйона осіб, забезпечуючи їх базовими потребами та підтримуючи соціальну інтеграцію.

Водночас ефективність усіх цих програм значною мірою залежить від активної участі громад у процесі прийняття рішень та реалізації допомоги. Саме тому UNHCR застосовує підхід, орієнтований на громаду, у всій своїй діяльності з людьми, з якими та для яких працює. Через консультації та планування дій громади беруть активну та змістовну участь у всіх програмах, які їх стосуються, і відіграють провідну роль у змінах. UNHCR визнає, що без залучення примусово переміщених осіб та осіб без громадянства зовнішнє втручання саме по собі не може забезпечити стійке покращення їхнього життя.

Захист на рівні громади (Community-Based Protection, CBP) ставить можливості, суб'єктність, права та гідність вимушено переміщених осіб та осіб без громадянства в центр програми. CBP забезпечує більш ефективні та стійкі результати у сфері захисту шляхом зміцнення місцевих ресурсів і потенціалу, та виявлення прогалин у захисті шляхом проведення регулярних консультацій.

UNHCR докладает зусиль для використання знань і ресурсів громад та зміцнення їхньої спроможності. Якщо громади, які постраждали від криз, отримують більше можливостей, вони матимуть сильнішу позицію для підтримки та захисту своїх сімей, сприятимуть соціальній згуртованості та мирному співіснуванню одне з одним і з сусідніми громадами, будуть реагувати на амбіції молодих людей та відновлюватимуть своє життя.

Громадо-орієнтований підхід сприяє залученню громади до кожного з наступних елементів програми:

1. Підготовка та участь в аналізі ситуації (як початкового, так і подальших аналізів).
2. Розстановка пріоритетів.
3. Розробка та впровадження заходів реагування та втручання.
4. Моніторинг впровадження та коригування заходів за потреби.
5. Оцінка та звітність про результати.

Community-Based Protection (CBP) – це більше, ніж питання консультування спільнот або їх участі у швидкій оцінці чи зборі інформації. Це систематичний та безперервний процес залучення громад як аналітиків, оцінювачів та виконавців для власного захисту [2].

Отже, діяльність UNHCR в Україні демонструє, що комплексна підтримка внутрішньо переміщених осіб та постраждалих громад потребує не лише надання гуманітарної допомоги, але й застосування системного, громадо-орієнтованого підходу. Успішна реалізація програм значною мірою залежить від залучення громад до прийняття рішень та впровадження заходів допомоги, що дозволяє ВПО брати активну участь у власному відновленні. Community-Based Protection (CBP) сприяє підвищенню прав і можливостей переселенців, зміцненню місцевих ресурсів і потенціалу, а також забезпечує більш стійкі результати у сфері захисту.

Таким чином, UNHCR є життєво важливим партнером для українських громад, які постраждали від війни. Застосовуючи громадо-орієнтований підхід, організація не просто надає допомогу, але й розширює права та можливості самих людей, перетворюючи їх з об'єктів допомоги на суб'єктів відновлення. Це партнерство, сфокусоване на захисті, стійкості та інтеграції, є ключовим для подолання руйнівних наслідків війни та побудови більш згуртованого та безпечного суспільства.

Список використаних джерел

1. Про УВКБ ООН в Україні. URL: https://help.unhcr.org/ukraine/uk/about_unhcr_uk/ (дата звернення: 28.09.2025).
2. Community-Based Protection (CBP). URL: <https://emergency.unhcr.org/protection/protection-mechanisms/community-based-protection-cbp> (дата звернення: 28.09.2025).
3. UNHCR Україна – допомога особам які постраждали від війни, внутрішньо переміщеним особам (ВПО), біженцям та шукачам притулку. URL: <https://help.unhcr.org/ukraine/uk/> (дата звернення: 28.09.2025).